

УКРАЇНЦІ У СВІТІ

Заняття з українознавства

О. І. Козенко, учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, старший учитель, ЗОШ
I–III ст. № 3, м. Марганець, Дніпропетровська обл.

Мета: ознайомити з життям українців за кордоном; розвивати почуття гідності, гордості за український народ; виховувати любов до Батьківщини.

Обладнання: політична карта світу, мультимедійний проектор, презентація.

Хід заняття

I. Організаційний момент

До дошки виходять двоє учнів.

Перший учень працює з тлумачним словником, з'єднує терміни і пояснення.

➤ Складання словничка

Діаспора — релігійна та мовно-культурна спільнота, що існує за межами своєї Батьківщини та усвідомлює з нею духовну єдність.

Міграція — переселення народів у межах однієї країни, або з однієї країни в іншу.

Імміграція — в'їзд чужоземців до якої-небудь країни на постійне проживання.

Еміграція — переселення до іншої країни, зумовлене соціально-економічними, політичними або релігійними причинами.

Другий учень працює за схемою на дошці, з'єднує хвили та час еміграції.

Учитель. Протягом ХХ ст. мільйони українців залишили свої домівки в пошуках кращого життя на чужині. Що змусило їх це зробити?

Перша хвиля: імміграція до 1914 року, українці намагалися поліпшити своє матеріальне становище.

Друга хвиля: імміграція в міжвоєнний період (*здебільшого, до США і Канади*). Люди ставали вигнанцями через свої політичні переконання.

Третя хвиля: Друга світова війна і «переміщені особи». Після завершення Другої світової війни на території Німеччини та Австралії перебувало 2,3 млн українців.

Четверта хвиля: роки незалежності України.

Тему заняття зашифровано. Викресліть десять літер.

У К Ш Р І С А Т Ь Ї Л І Н Т Е Ц Р І У С В І Т І

II. Повідомлення теми і мети заняття

— Послухайте вірш. Хто міг так сказати?

О принесіть як не надію,

То крихту рідної землі.

Я притулю до уст її.

І так застигну, так зомлію...
Хоч кухоль з рідною водою!
Я тільки очі напою,
До уст спрагнїлих притулю,
Торкнусь душею вогняною.

Олександр Олесь

— Хто міг сказати такі слова? (*Людина, яка перебуває далеко від Батьківщини і сумує за нею.*)

➤ **Визначення теми заняття, очікувань від нього**

Учні визначають тему. Записують очікування від заняття.

III. Основний зміст роботи

— «Нашого цвіту — по всьому світу», — каже українське прислів'я, бо справді, українці розселилися в 64 країни світу (*15 млн українців*).

Погляньте на карту. У Росії — 10 млн, у Канаді — 1 млн, у США — 1 млн 200 тис., у Бразилії — 500 тис., у Казахстані — 900 тис., у Молдові — 620 тис., у Білорусі — 300 тис., у Прибалтиці — 200 тис., в Узбекистані — 100 тис., у Киргизстані — 100 тис.

Помандрувати за один урок до всіх країн ми не зможемо. Куди ми сьогодні помандруємо?

Перегляд слайдів. Показ краєвидів Канади, США, Бразилії.

— До яких країн ми подорожуватимемо? (*Відповіді учнів.*)

— Здійснимо мандрівку за планом.

План

1. Перші переселення з України.
2. Як українці освоїлися на новій землі?
3. Чи зберегли українці мову та культуру, звичаї?

— Вирушаємо на машині часу в кінець XIX століття.

Йде годинник. Тік-так, тік-так.

Не вперед, а назад.

Роки швидко пролітають,

Нас в минуле повертають.

➤ **Подорож до Канади**

1-й учень (демонстрування слайдів).

Масове переселення українців до Канади почалося наприкінці XIX ст. Першими українцями емігрантами в Канаді стали Іван Пилипів та Василь Єленян, мешканці села Небилів на Галичині, які 7 вересня 1891 р. прибули на нове місце проживання. Згодом, повернувшись до Галичини, Іван Пилипів переконав ще 6 сімей переселитися. 1892 року вони заснували перше

українське переселення в місцевості Едно-стар (*провінція Альберта*). Дбаючи про населення прерій, Канадський уряд продавав землю за символічну ціну — 10 доларів за 160 акрів. Українцям дозволяли селитися компактно, поряд зі своїми співвітчизниками. Українські іммігранти освоїли мільйони акрів землі, утвердилися в новому середовищі, канадці визнали їх як громадян.

Учитель. Як українці могли потрапити до США? (*Через Атлантичний океан*)

— Заплющте очі. Уявіть корабель, що пливе океаном. Це зараз ми можемо потрапити до Америки за декілька годин. А тоді люди витрачали на це багато часу.

➤ Подорож до США

2-й учень (демонстрування слайдів).

Першим переселенцем був Агапій Гончаренко — православний священик з Київської губернії, знайомий Т. Шевченка.

Згодом Гончаренко став відомий у Каліфорнії, де на початку ХХ сторіччя намагався створити українську колонію. Друга відома особа — Микола Судзіловський-Рассел, киянин, лікар за фахом, який оселився в Каліфорнії 1880 року. Згодом переїхав на Гаваї, де очолив місцевий сенат. Масові переселенці кінця ХІХ — початку ХХ ст. — селяни, трударі з малорозвинених західно-європейських земель — Закарпаття та Лемківщини. Подейкували, що за океаном існує багата земля, де можна заробити в 10–20 разів більше ніж звичайно.

1877 року трапилася нагода перевірити чутки. Страйкували шахтарі Пенсільванії.

Пенсільванська вугільна компанія вирішила використати як штрейкбрехерів дешеву робочу силу з найбільших районів Австро-Угорської імперії. Так лемківці й закарпатці потрапили до США, заробили великі гроші. Після цього виїзд до Америки набув масового характеру.

Спочатку новоприбулі працювали на шахтах і заводах Пенсільванії, згодом цей регіон став осередком перших українських емігрантів. Пізніше українці освоїли американські прерії.

Нині в США проживає 1 млн 200 українців, за чисельністю — це 21 місце поміж усіх етнічних груп.

Учитель. Заплющте очі. Уявіть, що ви на кораблі в океані.

— Що ми можемо побачити? (*Як хвилі виграють на сонечку різними барвами.*)

— Уявіть, що відчували українці, плывучи в іншу країну. (*Тривогу, хвилювання*)

— Чому вони хвилювалися? (*Чи допливе корабель до берега; як зустрине чужа країна.*)

➤ Подорож до Бразилії

3-й учень (демонстрування слайдів)

Сім'я Миколи Морозовича із Золочівського району Галичини була першою, яка прибула до Бразилії. Масове переселення з 1895 року — це «Бразильська лихоманка». Більше 15 тис. селян, які не мали уявлення, де знаходиться Бразилія, поїхали до цієї країни. Але замість

сподіваного чорнозему побічили нерозчищені ділянки лісу у штаті Парана, біля м. Прудентополіса. Нетипові кліматичні умови, невідомі хвороби, ворожість індіців призвели до того, що частина українців загинула, частина — повернулася додому, частина — подалася до Північної Америки.

➤ **Фізкультхвилинка**

Учитель. Про своє життя та еміграцію до Бразилії розповідає Дмитро Яременко в книзі «З Томаківки до Америки». Перегляньте фотографії цієї родини. (*Перегляд слайдів.*)

➤ **Робота в групах**

— Об'єднаймося в групи!

Хто подорожує з кицькою — 1-ша група; з півником — 2-га група; з собачкою — 3-тя група; з пташкою — 4-та група; курочкою — 5-та група.

Повторення правил роботи в групах.

Кожна група читає свій текст.

Текст 1-ї групи

У Бразилії нині українських шкіл немає. Але українську мову, літературу, історію викладають у малій семінарії Святого Йосафата у Прудентополісі, при українських церквах існують суботні курси українознавства. У новій конституції штату Парана зафіксоване право навчання української мови в урядових школах для учнів українського походження, тут діє єдиний у Південній Америці університет, де з 1989–1990 рр. почали викладати українську мову, літературу, історію.

Найбільш відомим українським письменником-перекладачем представником першої хвилі еміграції був Петро Карманський. До письменників минулого в історії бразильських українців належать Сильвестр Калинець, Валентина Куц, Осип Шпитько, поміж сучасників — Олена Колодій, Віра Селянська-Вовк.

У Південній Америці українська діаспора існує ще в таких країнах: Аргентина (220 тис.), Парагвай (12 тис.), Уругвай (10 тис.), Венесуела (3,5 тис.). У Парагваї навіть збереглися українські назви населених пунктів — Нова Волинь, Богданівка, Тарасівка.

Текст 2-ї групи

Близько 50 тис. нащадків — спеціалісти з вищою освітою, багато хто з них обіймають високі пости в урядових установах, збройних силах США. За матеріальним становищем громадяни українського походження мають середньостатистичний рівень.

Перші українські щоденники школи з'явилися в 20 рр. ХХ ст. при українських католицьких церквах, що незабаром увійшли до американської освітньої системи. Близько половини українців до 25-річного віку проходить курс навчання в університетах і коледжах. В

університетських центрах (Гарвардський, Іллінойський, Нью-Йоркський, Каліфорнійський, Колумбійський та ін.) є можливість отримати диплом фахівця з української мови.

Україністику (мова, література, географія, історія, соціологія та ін.) викладають у 28 університетах та коледжах США. Тільки Гарвардський університет приймає на літні курси українознавства щороку до 100 студентів. Близько 4 тис. українців нині є викладачами у коледжах, університетах країни.

Текст 3-ї групи

Перші науковці з України почали прибувати до США після першої світової війни. Поміж них були спеціаліст у галузі ядерного синтезу Юрій Кістяківський; історики Юрій Вернадський, Василь Галич; економіст Володимир Тимошенко; біолог Ніколас Гайдак; математик Володимир Петришин; історик і тюрколог, мовознавець Юрій Шевельов-Шерех та ін.

У США діють Український соціологічний інститут, досліджує українські поселення у всьому світі, Українська академія мистецтв і наук, інститути української мови і літератури, Українська наукова фундація, Українське історичне товариство, Український бібліографічно-довідковий центр, Український документаційний центр, Український публіцистично-науковий інститут.

Поміж американських славістів і політологів українського походження найбільш відомі Ярослав Білінський (університет штату Делавер); Василь Дмитришин (Портлендський університет); Джордж Грабович, Ігор Шевченко (Гарвардський університет); Тарас Гунчак (Ратгерський університет); Едвард Косинець (Нью-Йоркська публічна бібліотека); Джон Решетар (Вашингтонський університет) тощо.

Перші емігранти з України перетинали континент з Шевченковим «Кобзарем» як найдорожчою святиною, сумною піснею-тугою за полишеним рідним краєм.

Текст 4-ї групи

У Канаді також знаходяться виконавчі комітети Світового конгресу вільних українців, що об'єднує багато українських осередків Заходу.

Важливим осередком культурного розвитку є різноманітні фундації. Найбільша з них — Українська фундація ім. Т. Шевченка (заснована в Вінніпезі 1936 р.), що фінансує культурні заходи.

Українці в Канаді зберегли мову; звичаї; народну хореографію; музичне, образотворче, прикладне мистецтво; літературу; театр. Найпопулярнішими з усіх видів мистецтва є народні танці. Ними захоплюються майже 10 тисяч чоловік, об'єднаних у 150 танцювальних груп. У Канаді налічується 150 діючих українських хорів, існує великий ринок для українських художників (найбільший у Торонто). Багато українців працює у професійному канадському кіно, телебаченні. У 70-х роках ХХ ст. у деяких містах Канади було розпочато показ

телепрограм для української громади, а в Торонто транслюють регулярні передачі українською мовою. У багатьох українських громадах Канади можна почути регулярні радіопередачі українською мовою.

Текст 5-ї групи

Після Другої світової війни через вплив повосенної еміграції в Канаді впроваджено розвиток університетських програмних курсів з українських студій. Головні центри українських студій розташовані в Оттаві, Торонто, Вінніпезі, Саскатуні, Едмонтоні (в 12 канадських університетах).

Українську мову, літературу, культуру вивчають у багатьох громадських школах, відомих як «рідні школи». Це суботні або вечірні школи, що утримуються українськими церквами, громадами і розраховані на учнів початкових класів. Для учнів середньої школи працюють «курси українознавства».

Найпоширеніші україномовні видання: «Український голос», «Новий шлях», «Гомін України», «Життя і слово», «Українські вісті».

➤ **Інформаційна пилка**

Учитель. У кожного з вас на парті написано цифру. Поділіться своєю інформацією з тією групою, номер якої у вас є на парті.

Вправа «Карусель»

Учитель. Поверніться у «домашні» групи. Прочитайте текст ще один раз. Ті, у кого на кораблику світить сонечко, читають текст і продумують запитання до тексту. Інші читають текст, щоб дати правильну відповідь на запитання.

Учні утворюють коло обличчям одне до одного. Внутрішнє коло ставить запитання, зовнішнє — відповідає. За правильну відповідь гравці отримують фішку. Коли вчитель плескає в долоні, зовнішнє коло зміщується до іншого партнера.

➤ **Тестування**

1. У якому штаті в Бразилії є університет, де вивчають українську мову?

- а) Парана;
- б) Париж;
- в) Пекін.

2. Скільки у США існують університетів з вивчення української мови?

- а) 5;
- б) жодного;
- в) 8.

3. Скільки українців у США обіймають високі посади?

- а) 50 тис.;
- б) 1 тис.;
- в) 10 чоловік.

4. Скільки чоловік у Канаді займаються українськими народними танцями?

- а) 1 тис.;
- б) 10 тис.;
- в) 6 чол.

Правильні відповіді: 1 а; 2 в; 3 а; 4 б.

➤ Робота у групах

Учитель. Відомих українських письменників у Канаді — 26; у США — 6; у Бразилії — 5.

Леся Храплива народилася 1927 року у Львові, де відвідувала початкову школу і гімназію. 1944 року вісімнадцятирічною дівчиною разом із батьками емігрувала на Захід, де проживає у Канаді.

Книги Храпливої («*Іскри*», «*Далеким і близьким*», «*На весь божий рік*», «*Писанка українським дітям*», «*Вітер з України*») пронизані тугою за рідною землею.

У Лесі Храпливої є 16 книг

Зараз кожна група отримає вірш письменниці та завдання за ним.

❖ Завдання для 1-ї групи: поставити рядки в потрібному порядку.

Що в чужому краї (2)

В нас завжди вітає (4)

Ми тобі сказали б (1)

В серці Україна (3)

❖ Завдання для 2-ї групи: вставити слова.

Які степи, який ...

І українські ...

Як переможе ще добро

І весело всім ...

Слова для довідок: Дніпро, люди, буде.

❖ Завдання для 3-ї групи: відновити слова.

В Україну я л³ о² п¹ и⁴ н⁵ у⁶

Наче птах

Відвоюю славу тую

Що в я⁵ с³ і² п¹ н⁴ х⁶

❖ Завдання для 4-ї групи: вставити слова.

Хай від року і до ...

Бог веде в щасливу ...

В світ далекий, в світ ...

В ту Країну, де їх ...

Слова для довідок: року, путь, широкий, ждуть.

❖ Завдання для 5-ї групи: дописати рядки.

На Великдень найніжніше пестить...

(і е р в т)

Мерехтять квітки до ранніх рос.

Приглядається, як радісно виводять...

(і у д т)

Із усмішкою Воскреслий Сам Христос.

Перевірка роботи в групах.

IV. Підсумок заняття

Учитель. Українці на чужині створили свої школи, церкви, університети, бібліотеки, музеї.

Вони видають журнали й газети, мають свої хори, професійні об'єднання, установлюють

пам'ятники. Українці стали повноправними, поважними громадянами США, Канади,

Франції, Німеччини, Австралії, Аргентини. Працюють на благо тих країн руками і серцями,

але рідної мови не забувають, навчають її дітей та онуків, учать їх любити рідну землю,

навіть, якщо вона й далеко. Там, за океаном, зростають патріоти України так само, як і тут на

Батьківщині. Родина і недільні школи виховують їх такими.

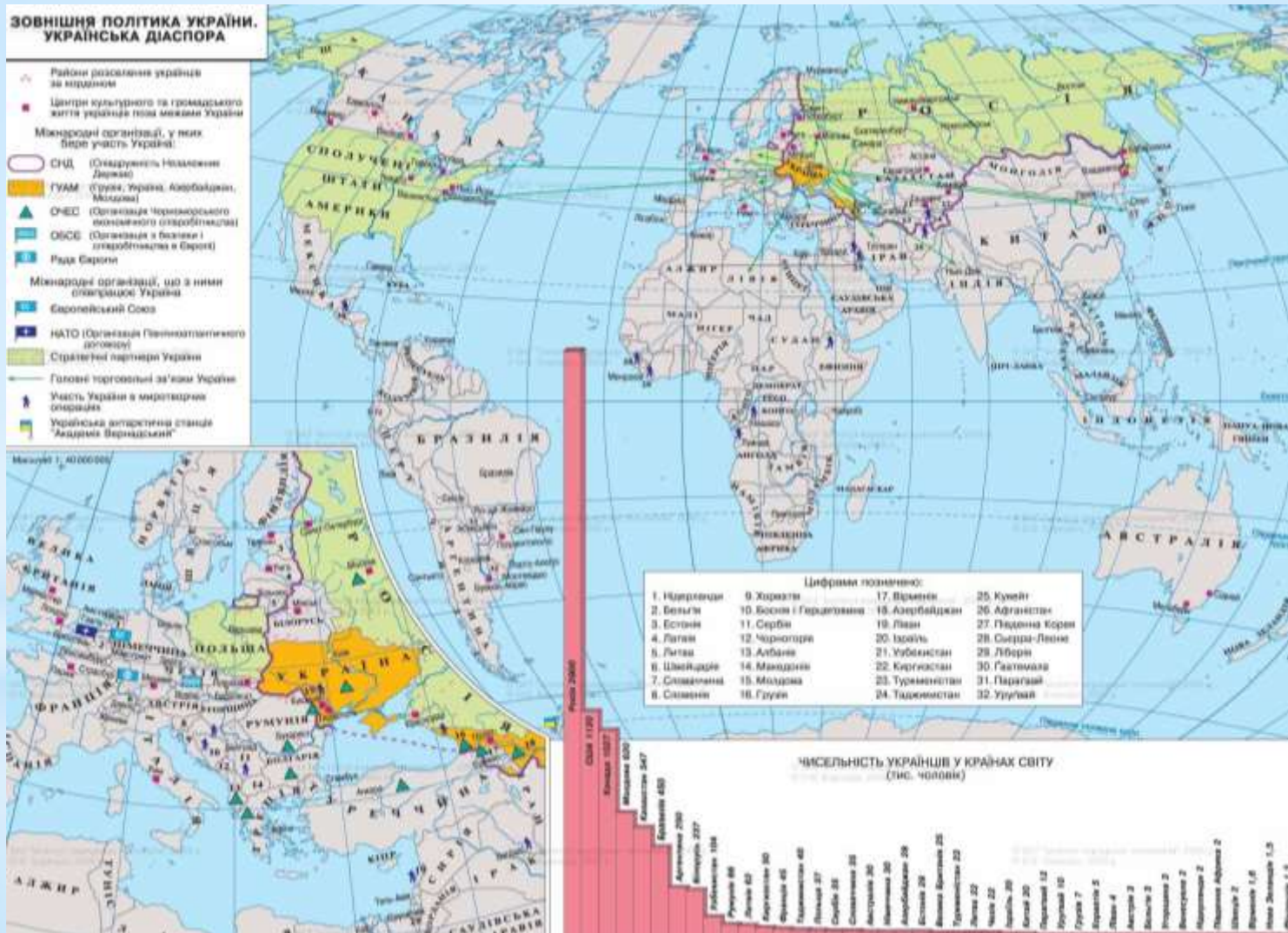
➤ Рефлексія

— Якщо ваші очікування справдилися, прикріпіть ваші кораблики до хвиль, якщо ні — на острів.

УКРАЇНЦІ У СВІТІ

Українці розселилися в 64 країни світу (15 млн українців).

***Діаспора** – релігійна та мовно-культурна спільнота, що існує за межами своєї Батьківщини та усвідомлює з нею духовну єдність.*

Імміграція – в'їзд чужоземців до певної країни на постійне проживання.

Еміграція — переселення до іншої країни.

США

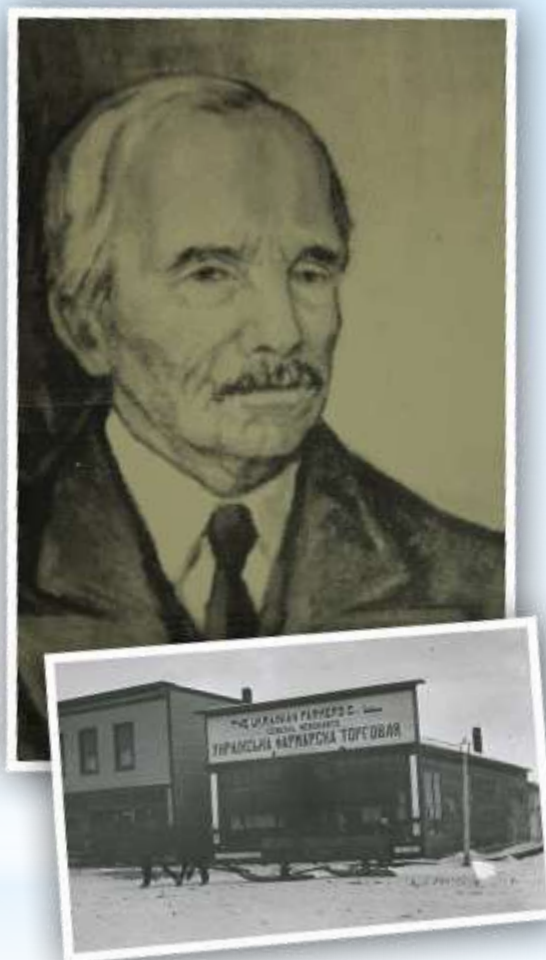

Канада

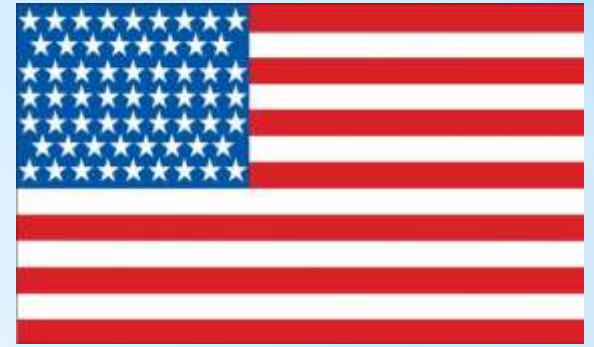
Бразилія

Подорож до Канади

Першими українцями емігрантами в Канаді стали **Іван Пилипів** та **Василь Єленян**.

Подорож до США

Першим переселенцем був **Агапій Гончаренко** – православний священник з Київської губернії.

Нині в **США** проживає **1 млн 200 тис українців**, за чисельністю – це 21-ше місце поміж усіх етнічних груп.

Подорож до Бразилії

Сім'я **Миколи Морозовича** була першою, яка прибула до Бразилії.

Завдання для 1-ї групи: поставити рядки в потрібному порядку.

Що в чужому краї
В нас завжди вітає
Ми тобі сказали б
В серці Україна

Завдання для 2-ї групи:

ВСТАВИТИ СЛОВА.

Які степи, який ...

І українські ...

Як перемаже ще добро

І весело всім ...

Слова для довідок: Дніпро, люди, буде.

Завдання для 3-ї групи: ВІДНОВИТИ СЛОВА.

В Україні я л³ о² п¹ и⁴ н⁵ у⁶

Наче птах

Відвоюю славу твою

Що в я⁵ с³ і² п¹ н⁴ х⁶

Завдання для 4-ї групи:

ВСТАВИТИ СЛОВА.

Хай від року і до ...

Бог веде в щасливу ...

В світ далекий, в світ ...

В ту Країну, де їх ...

Слова для довідок: року,
путь, широкий, ждуть.

Завдання для 5-ї групи:

дописати рядки.

На Великдень найніжніше

пестить *(і е р в т)*

Мерехтять квітки до ранніх рос.

Приглядається, як радісно

виводять *(і и д т)*

Із усмішкою Воскреслий

Сам Христос.

**Презентацію створено за допомогою
комп'ютерної програми ВГ «Основа»
«Електронний конструктор уроку»**

ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2016

Джерела:

**Науково-методичний журнал «Вихователю
ГПД. Усе для роботи». – № 7(43). – 2015.**